

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİNE GÖRE CUMHURİYETÇİLİK İLKESİ

Sait DİNÇ*

Cumhuriyet dilimize Arapçadan gelerek yerleşmiş, Cumhuriyet kökünden türeyerek, halk, ahali, büyük kalabalık demektir. Ayrıca bu anlamının yanında toplu bir halde bulunan kavim veya milleti ifade etmek içinde kullanılır. Siyasi bir rejim olarak cumhuriyet, halka dayanan, gücünü halktan alan bir devlet şeklini ifade eder. Cumhuriyette egemenlik bir kişiye ve gruba değil toplumun bütün kesimine aittir. Bundan dolayı bu rejimde, iktidarın millete ait olduğu yönetim anlayışı mevcuttur. Bu anlamda başta devlet başkanı olmak üzere, yönetim ve devletin temel organlarında görev yapan kişilerde seçimle işbaşına gelir, yöneticilerin seçiminde veraset sistemi kullanılmaz.

Cumhuriyetin dar ve geniş anlamlarına ve uygulamalarına baktığımızda; *dar anlamda sadece devlet başkanları doğrudan veya dolaylı olarak halk tarafından belli bir süre için seçilmesi*, geniş anlamda ise; *egemenliğin milletin bütününe ait olması* kastedilmektedir. Bu açıdan Türkiye tam bir cumhuriyet özelliği ile yönetilmekte, devletin bir çok organında atama yolu ile görev yapanlar bile seçimle bu atamalara tabî olmaktadır. Cumhuriyet, aynı zamanda hem bir devlet, hem de hükümet şeklidir. Devlet şekli olarak egemenliğin kişi ve zümrelere değil topluma ait olması, hükümet olan ve yürütmeyi temsil eden kurumun başta devlet başkanı olmak üzere bütün görev alan kişilerin seçimle işbaşına gelmesine dayanan yönetim modelidir. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna kadar olan tarihsel sürece baktığımızda bazı demokratik gelişmeler olarak egemenliğin paylaşıldığı dönemler görülmüşse de Cumhuriyet uygulamasından söz etmek mümkün değildir. Osmanlı Tarihinin son dönemlerinde görülen anayasal gelişmelere ve Meşrutiyet rejimleri ve uygulamaları bu yönetim biçimini yansıtmaz. Cumhuriyetin içerik ve uygulama olarak ilk kez Milli Mücadele Döneminde uygulandığı görülür. Esasen hükümet ve devlet biçimi olarak ta Atatürk'ün girişimi sonunda, kurumsal olarak Cumhuriyetin ilanı ile başlamış olan bu yönetim anlayışı Türk Demokrasi ve Siyasi Tarihinin en önemli inkılâp hareketinden biridir. Atatürk'e göre cumhuriyet, Türk Halkının yapısına en uygun yönetim biçimidir, milli hâkimiyet temeline dayanan halk hükümetidir. Cumhuriyet; halkın devlete, devletinde halka karşı

* Sait DİNÇ, *Çukurova Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü Okutmanı*

hak ve görevlerini en iyi şekilde düzenleyen yönetim şekli olarak tanımlar.

Yukarıdaki konularda da ifade edildiği gibi Türkiye’de cumhuriyetin ilan edilmesi sadece bir yönetim değişikliği yaratmamış, aynı zamanda bir hükümet sistemi olarak ta modern devletlerde görülen *Kabine Sistemini* de oluşturarak devletin ve hükümetin yürütme ve hizmetlerini daha hızlı olarak yapmasını sağlamıştır. Bu açıdan düşünüldüğünde Cumhuriyet aynı zamanda yenileşme ve reformların da önünü açan bir siyasi inkılâp hareketidir. Cumhuriyet halk egemenliğinin yasalaşmasını da sağlayacak, ulusun koşulsuz egemenliğini ve egemenliğin kayıtsız olarak halk tarafından kullanılmasını resmileştirecektir. Cumhuriyet eşitlik doğrultusunda değişimi de sağlamıştır.¹

a) Cumhuriyetin Tarihsel Gelişimi

Devlet yönetimi biçimlerini, egemenliğin kullanılış durumuna göre, üç ana başlık altında toplamak olasıdır. Bunları kısaca şöyle özetleyebiliriz;

1 - Monarşi(Mutlakiyet)

Bu yönetim biçiminde egemenlik Kral, Kraliçe, İmparator, Şah, Padişah, Sultan, Prenses, Emir gibi çeşitli unvanlar alabilen tek bir kişiye aittir. Bu kişilere “*halk üzerinde egemenliği kullanma hakkının, Tanrı tarafından verildiği*” varsayımı ortaya atılmıştır. Bu görüş, bütün monarşilerin tarihsel dayanağını oluşturmuştur. Egemenliğin halk üzerinde kullanılmasını sağlayan kişiler, bunlardan emir alırlar ve egemenliği onun adına kullandıklarını iddia etmişlerdir. Yönetme yetkisini halktan almadıkları için de, kendilerini halka karşı değil, Tanrıya sorumlu saymışlardır. Bu kişilerin, mutlak sorumsuzluğu söz konusuydu. Bu kişilerin hiçbir kimseye, ya da kuruma hesap verme zorunluluğu yoktu. Bu tür yönetimler, mutlak monarşi ya da mutlakiyet adını almışlardır. Eğer egemenliği kullanan kişi, bu gücü bir meclis ile paylaşıyorsa ve kabul edilen bir anayasaya uymak zorunluluğu varsa, bu durumdaki yönetim biçimine de “*meşruti monarşi*” ya da “*meşrutiyet*” denilmiştir. Osmanlı Devleti kuruluşundan 1876 yılına kadar mutlak monarşi; 1876 – 1878 ve 1908–1918 yılları arasında ise, meşruti monarşi ile yönetilmiştir.

¹ Suna Kili, *Atatürk Devrimi, Bir Çağdaşlaşma Modeli*, Ankara 1998, s. 226

2 - Oligarşi

Egemenlik, birkaç kişinin, birkaç ailenin veya bir sınıfın elinde ise; bu yönetim biçimine de oligarşi adı verilmiştir. Aristokrasi de oligarşinin başka bir biçimidir. Bu tür yönetimlerde egemenlik, genellikle soylu bir sınıf tarafından kullanılmıştır.

3 - Demokrasi

Demokrasilerde ise; egemenlik, halkın çoğunluğunun elindedir. Halk, kendini yönetecek, yani egemenliği yine kendi adına kullanacak insanları sınırlı bir süre için seçer. Bu kişileri değiştirme, bunlardan hesap sorma, hatta yasalara uygun şekilde hareket etmedikleri zaman, yöneticileri cezalandırabilme haklarına sahiptir. Bundan dolayı yöneticiler, halkın gereksinimlerine göre ona hizmet vermek zorunluluğunu duyarlar. Demokrasiler; halkın, halk için, halk adına yönetildiği çağımızın en ileri hükümet biçimleridir.

Cumhuriyet sözcüğü, Türkçede halk anlamına gelen, Arapça “*cumhur*” kökünden türemiştir.² Bu nedenle cumhuriyet, halkın katılımının sağlandığı yönetim biçimi olarak da anılmıştır. Gerçekten de devlet başkanlığı makamına kalıtım yoluyla değil de, seçim yoluyla gelen her yönetim şekline, genel anlamda, Cumhuriyet adını vermek yanlış olmaz. Böyle düşünüldüğü zaman, devlet başkanlığı makamına seçim yoluyla değil de, kalıtım yolu ile gelen bütün monarşiler, cumhuriyet sayılamazlar. Örneğin; İngiltere, İsveç, Hollanda, Danimarka, Belçika, İspanya vb. devletler, cumhuriyet değil, krallıktır. Başka bir deyişle, monarşidirler. Ancak bu devletler, demokrasi ile yönetilmektedir. Demek ki, demokrasi, bir hükümet biçimidir. Cumhuriyet ise, bir devlet yönetim şeklidir.

Cumhuriyet, demokrasi ile birlikte uygulandığı zaman daha değerlidir. Çünkü böyle bir sistemde, hem devletin yöneticisi, hem de meclis ve hükümet, halk tarafından seçilmektedirler. Demokrasilerde kuramsal olarak da olsa, halkın egemenliği üzerinde, hiçbir gölge bulunmaması gereklidir. Yukarıdaki açıklamadan da kolaylıkla anlaşılacağı gibi, cumhuriyetin olduğu yerde, demokrasinin mutlaka var olması söz konusu olmayabilir. Öyle cumhuriyetler vardır ki,

² Ferit Develioğlu, *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, 1986, s. 117

demokratik değildir. Ya da tam tersine, demokrasinin tam olarak uygulandığı bir devlet, cumhuriyet değil, krallık olabilmektedir.³

Eski Yunan ve Roma'da da cumhuriyetin uygulandığı öne sürülmüştür. Oysa bu toplumlarda, küçük bir yurttaş topluluğu seçme ve seçilme hakkına sahipti. Bu toplumlarda siyasal eşitlik yoktu. Bunlar, siyasal ve ekonomik bakımdan sınıflı topluluklardı. Cumhuriyet, Fransız İhtilâli ile gerçek anlamına kavuşmaya başlamıştır. Fransız Cumhuriyeti'nde bile, genel ve eşit oy uygulamasının gerçekleşmesi, uzun bir süre almıştır. Ancak doğal haklar sistemine dayanması bakımından Fransız Cumhuriyeti, çağdaş cumhuriyetlere önemli bir örnek olmuştur.

Osmanlı Devleti'nde ise, Tanzimat dönemiyle beraber, cumhuriyet düşüncesinden söz edilmeye başlanmışsa da, hiç kimse böyle bir rejimin Osmanlı'da kurulabileceğine inanmamış, Osmanlı aydınları meşrutiyetin kurulmasını yeterli görmüşlerdir. Yapılan uygulamalarda, Meşrutiyetin daha ilerisine gitme veya bunu talep etme gibi siyasal bir tercih görülmemiştir.

b) Atatürkçü Düşünce Sisteminde Cumhuriyetçilik⁴

Atatürk de, bütün Osmanlı aydınları gibi, önce meşrutiyetin kurulmasını savunmuştu. Ancak uygulamada bu sistemin başarılı olamadığını görünce, ulus egemenliğinin kurulmasının zorunluluğu üzerinde düşünmeye başlamıştı. Atatürk'ün cumhuriyet düşüncesinde, en çok Fransız İhtilâli'nin etkisi görülmektedir. Atatürk, bu etkiyi şu sözleriyle belirtmektedir; ***“Fransa İhtilâli bütün dünyaya özgürlük düşüncesini aşılamıştır. Şimdi bile bu düşüncenin temel kaynağı durumundadır. Fakat o tarihten beri insanlık ilerlemiştir. Türk demokrasisi, Fransa İhtilâli'nin açtığı yolu izlemiş, ancak kendisine özgü niteliklerle gelişmiştir.”***

Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcından itibaren cumhuriyetin kurulmasını düşünmesine karşın, bu düşüncesini sözcük olarak açığa vurmayı sakıncalı görmüştü. Çünkü o yıllarda, halkın ve TBMM'deki birçok milletvekilinin saltanata olan bağlılığını biliyordu. Uygulamadaki rejimin adının cumhuriyet olarak konulması bir

³ Sait Dinç, *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Nobel Kitabevi Yayınları, Adana 2004, s. 270

⁴ Bkz. Atatürk'ün Cumhuriyetle ilgili görüş, fikir ve uygulamaları için geniş bilgi için; Anıl Çeçen, *Atatürk ve Cumhuriyet*, T.İ. B. Y., Ankara 1981; Hamza Eroğlu, *Atatürk ve Cumhuriyet*, A. A. M. Yayınları, Ankara 1989

karışıklığa, hatta bir kardeş kavgasına yol açabilirdi. Öncelikle işgalcilerin yurttan çıkarılması ve bağımsız bir devletin kurulması gerekiyordu. Kısacası, o günlerin koşulları daha ilk günlerde, rejimin adının konulmasını geciktirmiştir. Atatürk kendisine bu dönemde “rejimin adı nedir?” diye sorulduğu zaman, “*halk hükümeti*” diye yanıt vermiştir. Atatürk, Kurtuluş Savaşı başarıyla sona erdikten sonra, zaten hiçbir anlamı kalmamış olan saltanatı ve halifeliği bütünüyle etkisiz hale getirecek, böylelikle, cumhuriyetin önündeki bütün engeller ortadan kaldıracaktı.

Atatürk, bu gelişmeleri şöyle özetlemektedir; “*Millet, geleceğini doğrudan doğruya eline aldı ve millet saltanat ve egemenliğini bir kişide değil, bütün bireyleri tarafından seçilmiş vekillerinden meydana gelen bir yüce meclise teslim etti. İşte o meclis, yüce meclisimizdir; Türkiye Büyük Millet Meclisi’dir. Ve bu egemenlik makamının hükümetine, Türkiye Büyük Millet Meclisi derler. Bundan başka bir egemenlik makamı bundan başka bir hükümet kurulu yoktur ve olamaz.*”

Atatürk’e göre; “*Millet, egemenliğini isyan ederek almıştır. Alınmış olan egemenlik hiçbir neden ve şekilde bırakılamaz ve geri verilemez, başkasına devredilemez. Bu egemenliği tekrar geri alabilmek için, daha önce kullanılmış olan yöntemleri kullanmak gereklidir.*”

Atatürk, cumhuriyetin nasıl bir yönetim olduğunu anlatırken de şu tanımlamayı yapmaktadır;⁵ “*Bugünkü hükümetimiz, devlet örgütümüz, doğrudan doğruya milletin kendi kendine ve kendiliğinden yaptığı bir devlet örgütü ve hükümettir ki, onun adı cumhuriyettir. Artık hükümet ile millet arasında geçmişteki ayrılık kalmamıştır. Hükümet millet ve millet hükümettir.*”

Atatürk, cumhuriyetin niteliklerini de bir bilim adamı inceliği ile sıralarken, şu noktalara dikkatimizi çekmeyi uygun görmüştür; “*Cumhuriyette son söz, millet tarafından seçilen meclistedir... Cumhuriyet, milletvekillerinden meydana gelen meclisi ve sınırlı bir zaman için seçilen devlet başkanıyla milli egemenliği korumanın en iyi yoludur. Cumhuriyette, meclis cumhurbaşkanı ve hükümet, halkın özgürlüğünü, güvenliğini ve rahatını düşünmek ve sağlamaya çalışmaktan başka bir şey yapamazlar... Cumhuriyet, son çağlarda büyük uygar milletlerin hesapsız ıstırap ve kandan sonra*

⁵ Utkan Kocaturk, *Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri*, Ankara 1999, s. 72

vardıkları en sağlam devlet şeklidir. Cumhuriyet, son dört yüzyıllık yönetimler içinde insanlığın çırpına çırpına bulduğu son çaredir.” Atatürk’ün yukarıdaki sözleri, O’nun, Türk Ulusu için neden cumhuriyet yönetimini tercih ettiğini yeterince açıklamaktadır. Atatürkçülükte Cumhuriyetçilik ise sıralanan bu yönleriyle milliyetçi, demokratik, özgürlükçü, çoğulcuğa açık bir ilkedir.⁶

Cumhuriyetçilik; cumhuriyetten hareket ederek, devletin siyasi rejimi olarak cumhuriyeti benimsemek ve onu en iyi yönetim biçimi olarak kabul ederek benimsemek ve cumhuriyetin ilke ve uygulamalarını gerçekleştirmektir. Cumhuriyetçilik, aynı zamanda cumhuriyete sahip çıkmak ve onu korumak demektir. Cumhuriyetin özelliklerinin bütün vatandaşlar tarafından bilinmesi ve ona her zaman koşulsuz olarak sahip çıkılması anlamı taşımaktadır.

c) Türkiye Cumhuriyeti’nin Nitelikleri

Türkiye Cumhuriyeti, başlangıçtan itibaren ulusal egemenliği temel alarak kurulmuştur. Ulusal egemenlik, emperyalizme ve saltanata karşı verilen başarılı bir savaşın sonucunda uygulamaya konulmuştur. Türkiye’de uygulanmaya başlanan rejim, demokrasiyi amaçlamış ve bunu gerçekleştirmek için önemli adımlar atmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu ile yalnızca Osmanlı Devleti’nin adı değiştirilmemiştir. Siyasi, ekonomik, toplumsal kurumlarıyla yepyeni ve tam anlamıyla bağımsız bir devlet kurulmuştur. Cumhuriyet düzeni ile, tek kişinin egemenliğine son verilerek, “Ulus, egemenlik tacını” giymiştir. Bu egemenlik, 1921 ve 1924 anayasalarında kesin ve açık bir dille vurgulanmıştır. 1921 Anayasası’nın, 29 Ekim 1923 tarihinde değiştirilen birinci maddesi ile uygulanmakta olan rejimin adı belirlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti adı, 1924 Anayasası’nda da aynen yerini korumuştur.⁷

1924 Anayasa’nın 1937’de kabul edilen ikinci maddesi ile de, Türkiye Devleti’nin; Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Laik ve İnkılâpçı niteliklere sahip olduğu vurgulanmıştır. Bu doğrultuda yapılan 1961 ve 1982 Anayasası da, rejimin adını aynen kabul etmiş ve bu adın değiştirilmesinin teklif dahi edilemeyeceğini karara bağlamıştır.

Cumhuriyetin değişmez nitelikleri;

⁶ Kocatürk, *a.g.e.*, s.229

⁷ Sait DİNÇ, *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Adana 2004, s. 273

1- Demokratik Olmak

Milli Mücadele yıllarından itibaren, milletine güvenin bir sonucu olarak, “*Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir.*” İfadesine uygun bir şekilde, Türkiye’de Milli Egemenlik prensibini gerçekleştirmek düşüncesinde olan Atatürk, bu ifadeyi 1921 Anayasasına koydurarak işi hukuki anlamda güvence altına almıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra da anayasasındaki yerini koruyan bu anlayış, Türkiye’ye demokrasinin getirilmesinde büyük rol oynamıştır. Atatürkün gençlik yıllarından beri özlem duyduğu demokrasi ve uygulaması kendi döneminde de dikkat edilen bir konu olmuş, Atatürkün demokrasi çabaları boşa gitmemiş, Türkiye Cumhuriyeti Devleti dünyanın demokratik ülkeleri arasında yer almıştır.

Günümüz modern dünyasında artık demokrasinin yeri ve anlamı tartışılmayacak şekilde bütün toplumlar tarafından istenmektedir. Demokrasinin, yönetim biçimleri arasında en ideal bir yönetim biçimi olduğu tartışılmayacak hale gelmiştir. Türk ulusu da bu evrensel değerleri ve uygulamaları kapsayan yönetim biçimini kendi karakterine en uygun bir yönetim biçimi olduğunu algılayarak, zaman zaman bazı siyasi veya toplumsal sorunlarla kesintiye uğrasa da tamamen sahip çıkmıştır.⁸

Demokrasi ile yönetilen ülkelerde birey ve toplum, bir takım insan hak ve özgürlüklerine sahiptir. Diğer bir açıdan açıklanırsa insanlar hakkı olan şeyleri demokrasi rejimleri ile kazanmışlar, diğer rejimlerin uygulamalarında bunu alamayarak en temel yaşamsal haklarından mahrum olmuşlar ve halen olmaktadır. Cumhuriyetin bu temel niteliği anayasalarının tümünde güvence altına alınarak kendi halkına insan olmanın onur ve mutluluğunu yaşatan devletlerden biri olarak çağdaş devletlerarasında yer almaktadır.

2- Laik Olmak

Klasik anlamda laiklik, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması olduğu için, yeni Türk Devleti ve Cumhuriyetinin de akıl ve mantık ile bilimin doğrularına göre yönetilmesi amaçlanmış, günlük ve toplumsal işlerde, kanunlar ve uygulamalarda herhangi bir dinin doğma hükümlerinin uygulamalarına son verilmiştir. Devlete bu nitelik kazandırılmış ve aşama aşama laiklik uygulamaya konulmuştur. Laiklik ilke olarak dinsel yaşama karışmayan bunu kişi vicdanında görmeyi amaçlayan bir ilke ve uygulama olduğu için kişisel ve

⁸ *A.g.e.*, s. 274

toplumsal anlamda dinsel uygulamalara karışmaz. Ancak toplumun dinsel taleplerine göre de bireylerin inanç hürriyetine devlet yaşamında etkin olmaması karşılığında müsaade eden anlayıştır. Bu açıdan laiklik, çağdaşlaşmayı amaçlayan Türkiye Cumhuriyetinin temel niteliklerinden biridir. Çünkü Cumhuriyetin bütün kurum ve kuruluşlarının akla, mantığa ve bilime dayandırılması sağlayan niteliğe kavuşması laiklik ile mümkündür.

3 - Sosyal Devlet Olmak

Türkiye Cumhuriyetinin diğer bir temel niteliği de sosyal devlet olmasıdır. Sosyal devlet; halkını kucaklayan, sıkıntılarını çözmek ve eşit şekilde kamu hizmetlerini götüren, sosyal alanda vatandaşların temel gereksinimlerini karşılayan, ayrıca vatandaşlarının hayatlarını güvence altına almayı amaçlayan devlet anlayışı ve uygulamasıdır. Eğitim, bayındırlık, sağlık, hizmet, sigorta, emeklilik, güvenlik vb. alanlarda hizmetleri sunan veya sunulmasını kanunî olarak yasal güvenceye alan devlet uygulamaları “*Sosyal Devlet*” olmanın esaslarıdır. Bu anlamda Türkiye Cumhuriyeti Devleti de kuruluşundan beri bu anlayışı ilke olarak kabul etmiş ve uygulamasını yapmış ve yapmaktadır. Bu esaslara göre her türlü hizmeti halkına eşitlik anlayışı içinde götürmeye çalışmıştır. Anayasasında da sosyal devlet olduğunu değişmez bir hüküm olarak beyan etmiştir.

4- Hukuk Devleti Olmak

Türkiye Cumhuriyetinin diğer bir değişmez niteliği de hukuk devleti olmasıdır. Cumhuriyet Döneminde gerçekleştirilen inkılâplarla hukuk alanında laiklik ilkesi benimsenmiş ve dini anlayışa uygun olan kurallar kaldırılarak, yerlerine akla, mantığa ve bilime dayanan kurallar kabul edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti hukukun üstünlüğü ilkesi benimsemiş ve herkesin kanun önünde eşit olduğu prensibi olarak kabul etmiştir. Ayrıca adaletin yerini bulmasını sağlamak amacıyla hâkimlere baskı yapılmaması için son derece hassas davranılmış, kanunla hâkim ve adaleti sağlayanlar koruma altına alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bu niteliği ile bütün işlerin hukuka uygun olarak gerçekleştirilmesi ve bütün vatandaşların can, mal ve namus güvenliklerinin sağlanarak mutlu bir hayat sürmeleri amaçlanmıştır.⁹

⁹ Refik Turan, Mustafa Safran, ..vd. , *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Ankara 2000, s. 298

d) Türkiye Cumhuriyeti'nin Genel Yapısı

Demokratik cumhuriyetlerde yasama, yürütme ve yargıdan oluşan güçler ayrılığının olması ve bu güçlerin gerektiğinde birbirlerini denetlemesi zorunluluğu vardır. Ancak inkılâp dönemlerinde, bu güçlerin genel anlamda ulusu temsil eden bir mecliste toplanması ve halk adına o meclis tarafından kullanılması doğaldır. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve cumhuriyetin ilk yıllarında uygulamaya konulan anayasalarda, ünlü Fransız siyaset bilimci Jean J.Rousseau'nun kuramsallaştırdığı *güçler birliği ilkesi* temel alınmıştır. Kısacası; Türk Ulusu'nun temsilcilerinden oluşan TBMM, yasaları yapma, uygulama ve zorunlu hallerde de (İstiklâl Mahkemeleri örneğinde olduğu gibi) yargılama yetkisini kullanmıştır.

Türk İnkılâbının oluşumundan sonra, giderek demokratik bir kimlik kazanma çabası içine giren Türkiye Cumhuriyeti'nde, bu üç güç ayrılmıştır. Başka bir deyişle; yasama(yasaların yapılması) TBMM tarafından yapılmaktadır. Bu yasalarda, genel olarak yine meclis içinden oluşturulan hükümetçe yürütülmektedir. Yargı yetkisi ise, bağımsız Türk mahkemeleri tarafından, yine ulus adına kullanılmaktadır. Hakimlerin ve savcılarının atanmaları, yükletilmeleri ve görevden alınmaları, yine yargının kendi içinden seçtiği Yüksek Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından yerine getirilmektedir. Böylelikle yargının, hükümetlerin egemenliğine girmesi önlenmiş olmakta, başka bir deyişle yargı bağımsızlığı korunmaktadır.

e) Cumhuriyetçilik İlkesinin Önemi ve Sonuçları

Türkiye'de Cumhuriyet rejiminin kabul edilmesiyle beraber, kişi egemenliğine dayanan bir yönetim son bulmuş ve ulus, kendisine ait olan gücü kullanma fırsatını ele geçirmiştir. Başka bir deyişle, Osmanlı düzeninde "kul" olan insanlar, "vatandaş" olma hakkını elde etmişlerdir. Osmanlı düzeninde siyasal ve hukuksal bakımdan var olan ayrıcalıklı toplumsal yapı son bulmuştur. Cumhuriyet, insan hakları uygulamasına dayanan demokratik hakların uygulanmasında bir ön aşama olmuştur. Kadın ve erkek eşitliğinin yanı sıra, siyasal alanda, ekonomik ve toplumsal alanda fırsat eşitliği gündeme gelmiştir. Daha da önemlisi, kişi adı ile anılan Osmanlı Devleti yerine, Türk Ulusu'nun kendi adı ile anılan ulusal bir devlet kurulmuştur.¹⁰

¹⁰ Dinç, *a.g.e.*, s. 276

Cumhuriyet, Türk inkılâbının en güçlü ve en yol açıcı ilk büyük adımıdır. Bugünün Türkiye’inde çoğulcu demokratik düzenin uygulanması, bu uygulama içinde zaman zaman ortaya çıkan açmazlara, direnmelere rağmen gelişmenin, çağdaşlaşmanın durdurulamaması, toplumun dinamizmi yeni Türk Devletinin “**Cumhuriyet**” temeli üzerine oturtulmasından kaynaklanmaktadır.¹¹ Cumhuriyet aynı zamanda toplumsal birliği sağlayan ve sosyolojik olarak toplumların gelişmesini sağlayan önemli bir siyasal yaşam biçimi ve uygulama modelidir. Ancak tüm tarihsel dönemlerde olduğu gibi sistemlerin var olması ve faydalı olması her şeyi çözmektedir.

Cumhuriyete karşı olan veya bu sistemden çıkarlarının zarar gördüğü açık olan birçok düşünce grupları ve ideolojiler varlıklarını demokrasi uygulamalarının verdiği haklardan faydalanarak devam ettirdikleri gibi açık veya gizlice Cumhuriyete ve onun bireylere ve kurumlara verdiği kazanımları zayıflatmak istemekte ve aktif olarak dün olduğu bugünde çalışmaktadırlar. Başta Türk Gençliğinin ve toplumun bu süreci iyi kavraması ve kazanımlarının Cumhuriyetin eserini olduğu gerçeğini unutmaması gerekir. Tarihi okuyanlar ve algılayanlar bileceklerdir ki bu kazanımların kaybedilmesi başta insanlık medeniyetine sonuçta da ulusumuza çok şey kaybettirir ve yeniden kazanmak için yüzlerce yıl gerekebilir.

KAYNAKÇA

- KİLİ, Suna, *Atatürk Devrimi, Bir Çağdaşlaşma Modeli*, Ankara, 1998
DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, 1986
DİNÇ, Sait, *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Nobel Kitabevi, Adana 2004
ÇEÇEN, Anıl, *Atatürk ve Cumhuriyet*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1981
EROĞLU, Hamza, *Atatürk ve Cumhuriyet*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1989
KOCATÜRK, Utkan, *Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri*, Ankara 1999
TURAN, Refik, SAFRAN, Mustafa, ..vd. , *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Ankara, 2000

¹¹ Kili, *a.g.e.*, s. 230